

2 Građevinci na udaru
Radnici spremni za borbu do kraja

3 I dalje se borimo za
Jednakost plata i penzija

4 Zdravstveno osiguranje
Poskupljenja opterećuju budžet

Broj 6 | Oktobar 2022 | Srpski / Hrvatski / Bosanski

Dodatak «work» novinama | Redakcija T +41 31 350 21 11, F +41 31 350 22 11 | info@unia.ch | www.unia.ch

Zasjedanje interesnih grupa: bez migranata nema potpune demokratije

Jačanje političkih prava odmah!

Ograničavanje prava migranata nanosi ogromnu štetu demokratiji

Unapređenje građanskih prava, učestovanje u demokratiji bez obzira na pasoš, borba protiv diskriminacije: to su bile teme zasjedanja interesnih grupa Unije u subotu 24. septembra. Oko 100 učesnika zahtijeva jačanje političkih prava donesenom rezolucijom.

Marie Saulnier Bloch i Hilmi Gashi

Veoma dobro znamo da migranti više plaćaju doprinose za socijalno osiguranje nego što to osiguranje zaista iskoriste. Znamo da migranti u znatnoj mjeri učestvuju u ekonomskom, kulturnom, socijalnom i društvenom uspjehu, ali ne i u donošenju političkih odluka. Tu su njihova prava strogo ograničena. A zakoni postaju sve restriktivniji. Migrante je moguće protjerati na osnovu tek nekih blažih prestupa. Čak i C dozvola se unazaduje samo jer je neko zbog nemaštine primio socijalnu pomoć. Kada se zakoni izglasavaju, npr. Zakon o radu, ili zakoni o socijalnim osiguranjima, krivičnom pravu, zaštiti životne sredine, itd, migranti se ne pitaju i ne smiju da učestvuju u odlučivanju, iako se ovi zakoni odnose i na njih i utiču na njihove živote.

Najnoviji primjer je glasanje održano dan nakon konferencije. Iako je pomjeranje starosne granice za penziju za žene nešto što se tiče cijele države,

četvrtina stanovništva koja nema švajcarski pasoš nije mogla da kaže Da ili Ne. Baš kao ni žene prije 51 godinu. Ni one nisu smjele da glasaju.

Ograničavanje prava migranata šteti demokratiji. Uz to osobe sa stranim državljanstvom u prosjeku žive sa znatno nižim platama i penzijama. Ovakva situacija je neprihvatljiva, glasi snažna i solidarna poruka 4 interesne grupe Unije: migracija, omladine, žena i penzionera, koji su po prvi put donijeli zajedničku rezoluciju.

Saznanja koja podstiču na akciju, jasni stavovi i jaka rezolucija

Naša predsjednica Vania Alleva u svom uvodnom govoru je jasno istakla koliko je važna vidljivost naših članova bez švajcarskog pasoša – koji su u svim sektorima u većini – u našem sindikatu. U kampanji protiv AHV21 mali broj glasova dijelio nas je od po-

bjede: šta bi se dogodilo da su zaista svi pogođeni tom inicijativom, svi stanovnici, mogli da glasaju? Mnogi referenti istakli su da su teme poput višestruke diskriminacije, državljanstva i migracija ono što predstavlja osnovu jednakosti. U nastavku su održane diskusije u formi radionica.

Rezolucija za jednakost

Nakon diskusija na radionicama i u plenumu, učesnici su donijeli rezoluciju koja zahtijeva konkretne korake u cilju postizanja jednakosti:

- Pravo na državljanstvo za generacije rođene u Švajcarskoj;
- Pravo na državljanstvo nakon 4 godine boravka, bez birokratskih i finansijskih prepreka
- Pravo na glasanje na komunalnom i kantonalnom nivou za sve stanovnike

Građansko pravo ne smije da bude privilegija

Učestovanje u političkim odlukama je osnovno pravo i ono se konačno mora priznati. Građansko pravo je pravo, a ne privilegija. Sindikat Unia je najveća organizacija migranata u Švajcarskoj, i on zastupa jednakost šansi, pravo na učestovanje i sigurnost boravka u Švajcarskoj za svoje članove bez švajcarskog pasoša – na političkom, poslovnom i društvenom nivou. Možemo biti ponosni na to da su interesne grupe Unije, uzimajući u obzir sve konzervativniju i reakcionarniju politiku desnog spektra, donijele rezoluciju koja konkretno zahtijeva jednakost umjesto politike žrtvenog jarca. Samo zajedno smo jaki!

Editorijal

Drage kolegice, drage kolege

Objavljeno je: premije zdravstvenog osiguranja u prosjeku će porasti za 6,6%. Očekuju se ogromna poskupljenja i kada su u pitanju računi za struju, što će posljedično dovesti i do porasta drugih cijena. Inflacija je trenutno 3,5%. Mnogi – a prije svega oni s malim platama – brinu kako će ubuduće plaćati svoje troškove. Potrebne su mjere za ublažavanje porasta cijena i neophodno je hitno prilagoditi plate!

Mnogi smatraju da kada nema dovoljno novca jednostavno može da se podnese zahtjev za socijalnu pomoć. To je tačno, ali samo djelimično: osobe bez švajcarskog pasoša rizikuju da time izgube svoju dozvolu za privremenu boravak. To mnoge migrante tjera u dugove, jer strahuju da će izgubiti dozvolu i zbog toga, umjesto da se jave socijalnoj službi, pozajmljuju od poznanika i sumnjivih finansijskih instituta. I za ovo je potrebno pronaći rješenje: Siromaštvo nije zločin!

A zatim, tu je i glasanje od 25. septembra: 50,6% glasalo je za pomjeranje starosne granice za penziju za žene i time prihvatilo reformu AHV-a preko grbače žena. Rezultat je bio tijesan: zapadni dio Švajcarske, Tesin i većina žena jasno su rekli Ne. To nije bilo dovoljno, ali nas obavezuje da prilikom tekuće revizije drugog stuba osiguranja držimo građanske partije za riječ i tražimo da pronađu dobra rješenja za niske penzije žena, zaposlenih na dio radnog vremena, kao i one s niskim primanjima.

Borba za bolje plate i penzije se nastavlja!

Montaña Martín

Kratke vijesti

Novartis želi da sprovede konsultacije samo kao alibi

Novartis je 2021. utrostručio svoju dobit na 24 milijarde franaka. Dio uvećane zarade objašnjava povratom akcija od kompanije Roche. I bez ove dodatne zarade koncern zarađuje milijarde. Novartis sada želi da ukine preko 1400 radnih mjesta u Švajcarskoj kako bi dodatno povećao svoj profit. Ove godine je najavio da želi da uštedi oko 1,5 milijardi franaka na račun svojih zaposlenih. To planiraju da ostvare tako što će spojiti odsjeke za farmaciju i onkologiju. Ovo podrazumijeva zatvaranje oko 8000 radnih mjesta širom svijeta. Sindikati zahtijevaju stvarne konsultacije kako bi se pronašle alternative ukidanju radnih mjesta.

Minimalci u ugostiteljstvu rastu i do 188 franaka

Poznati su minimalci u ugostiteljstvu za 2023. Unia je postigla potpuno izjednačenje s poskupljenjima kad je o minimalcima riječ, što je izuzetno važno kada se pogledaju drastična poskupljenja. Uz to su minimalci povećani i za do 40 franaka. Novi minimalci primjenjuju se od 1. januara 2023. i važiće u cijeloj Švajcarskoj (sem u kantonima u kojima već važe veći iznosi). Ugostiteljstvo na taj način šalje važan signal u pogledu neuobičajeno velikih poskupljenja. Upravo je u branšama s niskim primanjima od odlučujuće važnosti da se poskupljenje u potpunosti nadoknadi, kako zaposleni na kraju mjeseca ne bi imali gubitke.

Zaustavimo egzodus njegovatelja – neohodne hitne mjere!

Prije skoro godinu dana švajcarsko stanovništvo prihvatilo je velikom većinom Inicijativu o njezi, jer je njen cilj bio omogućavanje kvalitetne njege. Uprkos prihvatanju inicijative, preko 300 njegovatelja mjesečno napušta ovo zanimanje. Dok država i kantoni prebacuju odgovornost jedni na druge, pogoršava se kriza u zdravstvu: potreba za njegom starijih lica i dugoročnom njegom do 2040. će porasti za 56%. Kako bi se ovo omogućilo, potrebno je više osoblja. Situacija je izuzetno teška i u bolnicama: otvorena radna mjesta i zatvoreni kreveti svakodnevna su pojava. Njegovatelji žele da pojačaju pritisak organizovanjem akcije. Sindikati traže da politika hitno uvede odgovarajuće mjere i time spriječi sve češće napuštanje ove struke.

S tim u vezi je predviđena akcija 26. novembra 2022 u 14.30 sati na bundesplacu, prijave: Anmeldung Pflegeaktion – Unia, die Gewerkschaft

BHI predstavlja novi strateški plan za narednih godina

Od 4. do 7. oktobra u Madridu je održan 5. svjetski kongres BHI-a. Na njemu je, između ostalog, predstavljen novi strateški plan globalnog sindikata za narednih pet godina. Plan koji se zasniva na tome da «niko ne treba da bude napušten» («no one should be left behind») podijeljen je na pet strateških oblasti rada BHI, a to su: 1) borba za klimu; 2) uspostavljanje sindikalnih struktura; 3) omogućavanje da radnici budu zaštićeni i zdravi; 4) globalizacija prava radnika i 5) fer budućnost rada

Ugovor za građevince na udaru

Uzavrela jesen i mobilizacija građevinaca

Ova jesen biće uzavrela u sindikalno-političkom smislu: u mnogim branšama teku pregovori o platama. Kada je riječ o građevini, radnici se mobilizuju u cilju obnavljanja državnog okvirnog ugovora (LMV) koji bi predviđao bolju zaštitu za građevinske radnike.

Hilmi Gashi

Stopa inflacije trenutno iznosi 3,5%. Nakon cijena energije znatno su povećane i cijene premija zdravstvenog osiguranja. Sve veći troškovi opterećuju prije svega zaposlene s niskim platama. Mnogi od njih nemaju finansijsku zaleđinu i pitaju se kako da izađu na kraj s izdacima. Ekonomska situacija preduzeća nastavlja da bude izvrsna, realne povišice su dakle moguće i potrebne. Sindikati zbog toga zahtijevaju opšte povišice od 4–5%, ne samo kako bi plate ispratile poskupljenja, nego kako bi se zaista svima povećale plate.

«Spremni za borbu do kraja!»

Državni okvirni ugovor za građevinarstvo (LMV) jedan je od najvažnijih kolektivnih ugovora u Švajcarskoj i uređuje uslove rada i plate više od 80000 građevinskih radnika. Čak i nakon pete od planiranih sedam rundi pregovora, čini se da je dogovor još uvijek daleko. Građevina je već godinama u ekspanziji, pritisak raste, i radnici sada traže da im se konačno omoguće bolja zdravstvena

zaštita, plaćanje putovanja do radnog mjesta i fer povišica plata za sve. A građevinski preduzetnici? Čista suprotnost. Oni traže još duže radno vrijeme koje je nemoguće isplanirati, rad na poziv, kao i druga pogoršanja.

Radnici se bore za svoja prava i protiv radikalnih ideja građevinskih preduzetnika. U intervjuu sa «20 minuta» za vrijeme demonstracije, Xhafer Sejdiu jasno je istakao: «Spremni smo da se borimo do kraja!»

Međutim, Savez građevinskih preduzetnika zasad se ne čini spremnim za kompromise. Trenutno je na gradilištima širom Švajcarske u toku glasanje o štrajku. Planirani su i prvi dani protesta. Jer, ako građevinski preduzetnici ne žele da čuju dosadašnje signale, podsjetimo ih ko zapravo gradi Švajcarsku.

Građevinci u svojoj borbi za Opšti kolektivni ugovor idu do kraja

Čišćenje je od ključnog značaja za sve

Odavanje priznanja branši čišćenja

Sve poskupljuje. U prodavnici, prilikom plaćanja računa za struju, prilikom točenja goriva već mjesecima osjećamo poskupljenje. Uz to u 2023. rastu i premije zdravstvenog osiguranja. Zbog toga je neophodno nadoknađivanje poskupljenja. Konkretno, povećanje plata.

Emine Sariaslan

Unia je za 2023. ispregovarala povećanje plata u branši čišćenja u njemačkom dijelu Švajcarske za 3%. Time je spriječila da pozitivan razvoj plata posljednjih godina sada padne u vodu. Već je bilo dogovoreno da plate u narednim godinama na svake dvije godine rade za 2%. Tako će zaposleni u

branši čišćenja od 2022. do 2024. imati povećanje plata od ukupno 7%.

Ne ide bez čišćenja

Preko 90000 osoba čisti zgrade – 80% njih radi samo djelimično radno vrijeme. Većina zaposlenih su žene sa migracionom pozadinom. Rad u ovoj branši često se po-

tcjenjuje. On je fizički naporan, vremenski pritisak je ogroman, a u zavisnosti od oblasti rada podrazumijeva mnoštvo znanja i sposobnosti. Čišćenje bolnice umnogome se razlikuje od čišćenja kancelarija. Upravo je korona-kriza pokazala da je čišćenje od ključne važnosti za cijelo društvo.

Branša čišćenja mora se cijeniti još više

Što se plata tiče, nešto smo postigli. Kolektivni ugovori (GAV) određuju uslove rada zaposlenih. Od uvođenja GAV-a za branšu čišćenja u njemačkom dijelu Švajcarske 2004. plate su porasle za 35%. Ipak: rad u ovoj branši mora više da se cijeni. Zahvaljujemo svim radnicima ove branše za njihov izuzetno vrijedan rad.

Kolektivni ugovor

Trenutno postoje tri opšteobavezujuća GAV-a za čišćenje zgrada. Opšteobavezujući znači da sva preduzeća za čišćenje potpadaju pod GAV, čak i ako nisu članovi saveza poslodavaca Allpura. To u praksi znači da GAV funkcioniše kao zakon. Za GAV je potreban jak sindiat. Sindikat je jak kada ima mnogo članova, i kada se ovi članovi organizuju sa svojim sindikatom Unia. Ponavljamo: zajedno smo jaki!

Neophodno povećanje plata kao sredstvo protiv poskupljenja

Parlamentarna inicijativa «Siromaštvo nije zločin»

Borba protiv siromaštva, ne protiv siromašnih!

21. septembra se većina Državnog savjeta izjasnila za parlamentarnu inicijativu «Siromaštvo nije zločin» poslanice Samire Marti. Cilj inicijative je poboljšanje pravnog položaja migranata koji su pogođeni siromaštvom.

Marília Mendes

Siromaštvo može pogoditi svakoga. Švajcarski Ustav svakome garantuje pravo na podršku u teškoj situaciji. Međutim, kada migranti iskoriste ovo pravo i podnesu zahtjev za socijalnu pomoć, postoji mogućnost da će izgubiti pravo boravka.

Jedan slučaj

Kao na primjer u slučaju «Sophie», koji je dokumentovala Posmatračka misija za azil i prava stranaca (SBAA). «Sophie» je 1984. doputovala u Švajcarsku iz jedne od zemalja EU/EFTA. Dobila je dozvolu za privremeni boravak u zemlji, kasnije i boravišnu

dozvolu. Godinama je privređivala dok zbog bolesti nije bila primorana da podnese zahtjev za invalidsku penziju. Kad joj je taj zahtjev odbijen, nije joj preostalo ništa drugo, do da podnese zahtjev za socijalnu pomoć. Zbog toga joj je Služba za migracije zaprijetila pravnim mjerama za strance u Švajcarskoj.

Parlamentarna inicijativa i alijansa

Parlamentarnom inicijativom osobe poput «Sophie» više neće morati da strahuju. Inicijativa predviđa da migranti koji su u Švajcarskoj duže od 10 godina ne gube bo-

ravišnu dozvolu zbog primanja socijalne pomoći, sem ukoliko se sami svjesno dovedu u situaciju da primaju socijalnu pomoć. U cilju podrške inicijativi, SP, Unia i SBAA formirale su istoimenu alijansu (www.poverty-is-not-a-crime.ch). Oko 80 organizacija pristupilo je alijansi, a 17 000 osoba potpisalo je otvoreno pismo parlamentu.

Šta dalje?

Nakon odluke Državnoj savjeta, o inicijativi će se izjasniti i Savjet kantona. Ukoliko se i on složi, osobe pogođene siromaštvom koje moraju da primaju finansijsku pomoć više neće morati da strahuju od pravnih posljedica.

Potpišite otvoreno pismo (<https://poverty-is-not-a-crime.ch/de/>), ukoliko to već niste učinili, i dijelite dalje. Možete objaviti sljedeće:

- Facebook objava sa video apelom Samire Marti
- Objava za Facebook (na francuskom): <https://bit.ly/3e5wfy5>
- Objava za Instagram (na njemačkoj): <https://bit.ly/3RJwRH8>
- Objava za Instagram (na francuskom): <https://bit.ly/3Si8NV>

Rezultati glasanja za AHV 21 i SNB inicijativu

Ostajemo pri svom: povećanje AHV penzija i postizanje jednakosti plata

Novi nacrt AHV-a 25. septembra usvojen je sa 50,6% glasova za, a usvojeno je i sa njim povezano povećanje PDV-a sa 55,1%.

Osman Osmani

Debata i sučeljavanja o sistemu penzija u Švajcarskoj ostaje veliki izazov za društvo. Revizija AHV-a bila je tek prvi korak. Nju će pratiti reforma drugog stuba osiguranja. Jednake plate i penzije za žene i muškarce ostaju jedan od najvećih izazova. Pomjeranje starosne granice za penziju za mnoge žene predstavlja uvredu. Iako će i dalje imati daleko manje i penzije i plate od muškaraca, sada će morati da rade i godinu dana duže. Unia zahtijeva da jednakost plata sada konačno postane realnost. Uz to se moraju povećati i preniske penzije AHV-a.

Penzije ispaštaju zbog negativnih kamata

Politika negativnih kamata Narodne banke stavila je penziona osiguranja pod veliki pritisak. Penzije su se drastično smanjile. Mnogi više nemaju dovoljno novca za život. Zbog toga je potrebno jačanje AHV-a prihodom od negativnih kamata i dobiti SNB-a. Na taj način svi profitiraju. Savezno vijeće i parlament žele da što prije pomjere starosnu granicu i smanje penzije. Umjesto da se AHV štednjom dovede do propasti, SNB inicijativom možemo da ojačamo njegove finansije – i time zaustavimo propadanje AHV-a.

sti, SNB inicijativom možemo da ojačamo njegove finansije – i time zaustavimo propadanje AHV-a.

Pravedno vratiti milijarde

Ne smije se dozvoliti da SNB svoje milijarde gomila u svom trezoru u ulici Berzenstrase u Cirihi. Prelivanje dobiti SNB-a u AHV jača prvi stub osiguranja, a ne opterećuje novčanike zaposlenih. Pritom je važno: dosadašnji udio kantona u dobiti SNB-a ostaje nepromijenjen.

Savezno vijeće i parlament žele da što prije pomjere starosnu granicu i smanje penzije. Umjesto da se AHV štednjom dovede do propasti, SNB inicijativom možemo da ojačamo njegove finansije – i time zaustavimo propadanje AHV-a. Molimo Vas da potpišete inicijativu ovdje: <https://snb-initiative.ch/>

Šta se dešava nakon usvajanja AHV 21?

Promjene o kojima se glasalo 25. septembra najvjerovatnije će na snagu stupiti tek 1. januara 2024. Do tada važe sve trenutne odredbe, između ostalog i pravo na penzionisanje žena sa 64 godine.

Milijarde Narodne banke za jačanje penzija

Narodna banka Švajcarske SNB svoju dobit broji milijardama. Ovaj novac se mora vratiti stanovništvu. SNB inicijativa sindikata želi da se dio dobiti preusmjeri za AHV. Time jačamo naše najvažnije socijalno osiguranje i spriječavamo smanjenje penzija.

Interview

Pravo na fer primjenu zakona

Pored savjetovanja u oblastima radnog i socijalnog prava, Unia svoje članove podržava i u problemima koji se tiču migracionog prava. Ono je važno za mnoge članove. I u kantonu Valis, u kom se često javljaju problemi sa nadležnima za migracije. Horizonte je o tome razgovarao sa sekretarkom Unije, Angelom Tavares.

Angela, s kojim pitanjima ti dolaze naši članovi stranci?

Mnogim migrantima potrebna je naša pomoć jer se osjećaju bespomoćno spram institucija. Opštine su za njih prvi kontakt kada je riječ o temama vezanim za migraciju. Međutim, umjesto da im pomognu, oni uglavnom stvaraju probleme. Tako na primjer građani EU na razgovor o dobijanju boravišne dozvole u skladu sa Sporazumom o slobodi kretanja (FZA) treba da donesu samo jedan lični dokument i ugovor o radu. To je dugo tako i funkcionisalo. Ali sada Služba za migracije u Valeu traži i izvod iz Registra za socijalnu pomoć, potvrdu o (ne)kažnjavanju, kao i potvrdu da redovno izmiruju sve svoje obaveze. To nikako nije u skladu sa FZA. Međutim, ljudi se plaše da se pozovu na svoja prava. Zato mi idemo s njima u opštinu ili zovemo institucije. Unia se zalaže za to da se njihova prava poštuju.

Da li su ovo jedini slučajevi koje imate?

Ne, nipošto. Problem koji se uvijek iznova javlja su i poteškoće pri spajanju porodice. Služba za migracije stalno iznova donosi istu pogrešnu odluku. Iako smo dosad dobili brojne takve slučajeve, oni iz toga ništa nisu naučili. A tu je i problematika L dozvola. U Gornjem Valisu postoje mnogi slučajevi ljudi koji već 10, 15 godina dobijaju L dozvolu. Oni bi rado imali siguran dom, kupili auto, dakle, normalan život. Međutim, integracija u «normalan» život je sa L dozvolom otežana.

U septembru je bila ograničena dostupnost Službe za migraciju. Zašto?

Previše neriješenih slučajeva. Već godinama gledamo kao migranti mjesecima čekaju na dozvolu. Često se dešava da se L dozvola dodijeli nakon što je već istekla. Međutim, to svejedno mora da se plati. I to onda sa sobom nosi mnoge poteškoće, na primjer kada treba da se iznajmi stan ili da se otvori račun u banci. Služba za migracije je u jednom trenutku jednostavno previše kasnila. Međutim, ipak sam bila prijatno iznenađena. Očigledno su uvidjeli da postoji problem i uveli mjere za rešavanje tog problema. Da li će to išta promijeniti, nije sigurno. Članovi nam javljaju da još uvijek čekaju na potvrde.

Zašto je onda bilo toliko neriješenih slučajeva?

Procesi su mnogo komplikovaniji nego prije. Kada se traži mnogo dokumenata, vraćaju dosijei jer su navodno nepotpuni, itd, onda se sve razvlači. Često ni nema pravnog osnova za taj proces: stalno se iznova donose odluke koje su u suprotnosti s rješenjem. Migranti moraju da ulože bespotrebno mnogo truda i vremena, baš kao i institucije. Unia traži da se zakoni i međunarodni sporazumi jasno primjenjuju, kako bi prava migranata bila zagarantovana. Migranti žele institucije koje će ih tretirati kao ljude – to i treba da bude osnova svake javne djelatnosti.

Koji savjet dajete onima koji imaju problem?

Kada imaju osjećaj da nešto nije u redu, trebalo bi da nas kontaktiraju. Možemo ili direktno da pomognemo, ili da kažemo gdje mogu dobiti pomoć. Nekad je dovoljan samo jedan naš poziv da se situacija odblokira. Važno je da se migranti informišu o svojim pravima. A pored toga, veoma je važno i da se nikad ne ignoriše zvanični dopis ili bilo koji drugi vid komunikacije s institucijama. Neophodno je pridržavati se rokova. Bez toga niko ne može da traži svoja prava.

Marília Mendes

Pitanja & odgovori

Nesreća na radu: moram li lično da plaćam za štetu?

Godinama sam radio kao vozač za jednu firmu koja se bavi prevozom. Prije dvanaest mjeseci izazvao sam saobraćajnu nesreću. Šef mi je tada pismenim putem javio da moram da preuzmem troškove za dio štete čim se sazna koji je iznos u pitanju. Sada sam dobio otkaz. Za vrijeme otkaznog roka normalno mi je isplaćivana plata. Prije nekoliko dana dobio sam dopis u kom se od mene traži da isplatim 1500 franaka za štetu izazvanu nesrećom. Moram li to da platim?

Regula Dick: Ne. U skladu sa odlukom Saveznog suda, poslodavac je dužan da najkasnije prilikom isplate posljednje plate obračuna troškove odštete i oduzme ih od plate, ili da barem da najavu da će do toga doći. Ukoliko on to ne učini, u dobroj vjeri se može smatrati da je poslodavac odustao od svog zahtjeva.

(Work, 2.9.22)

Dodatni posao: šta smiju da rade mladi?

Moj četrnaestogodišnji sin želi da kupi skupu konzolu za igrice. Sam želi da uštedi novac za to, i to tako što će svakog jutra prije škole biciklom raznositi novine. Ideju samu po sebi smatram dobrom, jer je sebi postavio cilj i sakupiće prva iskustva u poslu. Međutim, nisam sigurna da li je to u njegovim godinama uopšte dozvoljeno? Kako je to regulisano?

POBOLJŠANJE DŽEPARCA: košenje i tome slično odlični su za to. (FOTO: IMAGO)

Regula Dick: U slučaju Vašeg sina mogu se primjeniti propisi za mlade iz Zakona o radu. U skladu sa Zakonom o radu mladi prije navršene 15. godine u principu ne smiju da rade. Međutim, postoje izuzeci: od 13. godine mladi smiju da se bave lakšim poslovima. Pod tim se podrazumevaju manje nabavke ili letnji poslovi, kao i kraće upoznavanje sa mogućim budućim djelatnostima. Ovi poslovi ne smiju da utiču na zdravlje, bezbednost ili lični ili školski razvoj. Dok traje škola smije se raditi najviše 3 sata dnevno, odnosno 9 sati nedeljno. Za vrijeme raspusta je dozvoljen rad u trajanju od polovine raspust, i to najviše 8 sati dnevno, a 40 sati nedeljno. Rad je dozvoljen samo u periodu između 06:00 i 18:00h.

Po mojoj procjeni, posao za koji je Vaš sin zainteresovan za vrijeme školske godine ne može da se okarakterise kao lak, jer su obim posla i učestalost previše veliki. Postoji mogućnost da mu neće ostajati dovoljno vremena za odmor i da će to ugroziti njegov napredak u školi. Moguće je i da bi prekoračio broj dozvoljenih radnih sati na nedeljnom nivou. Zbog toga bi morao da potraži neki drugi vid dodatne zarade. Dobre opcije za to su košenje, čuvanje djece ili naravno i raznošenje novina, na primjer subotom.

(Work, 2.9.22)

Porodiljsko: mogu li da smanjim obim posla?

Nakon rođenja mog prvog djeteta smanjila sam obim posla sa 100 na 80%. Sada sam ponovo postala majka i zamolila svoju nadređenu da mi obim posla smanje na 60%. Međutim, ovog puta me je obavijestila da to iz organizatornih razloga nije moguće. Nakon porodiljskog odsustva morala bih da se vratim na prethodno dogovoren obim posla. Ukoliko nisam spremna na to, radni odnos bi se prekinuo uz poštovanje otkaznog roka. Da li poslodavac smije da mi dao otkaz zato što nakon porodiljskog odsustva ne mogu da radim 80% radnog vremena?

Marina Wyss: Da. Ne postoji pravo na smanjenje obima posla. Ukoliko treba da se odredi drugi obim posla u odnosu na onaj koji je predviđen ugovorom, riječ je o promjeni ugovora. To znači da obje strane moraju biti saglasne. Međutim, u Vašem slučaju važe i odredbe koje se tiču zaštite od otkaza zbog majčinstva. To znači: ne smijete dobiti otkaz u periodu između početka trudnoće i 16 nedelja nakon rođenja djeteta. Ako se to ipak desi, otkaz je ništavan i nema efekta. U tom slučaju radi se o tzv. vremenskoj zaštiti od otkaza. To znači da Vam poslodavac u ovom trenutku uopšte ne smije dati otkaz.

Generalno u slučajevima otkaza u kontekstu trudnoće ili porodiljskog preporučujem da se u obzir uzme savjetovanje u Uniji, jer bi takav otkaz mogao predstavljati i zloupotrebu. Međutim, u Vašem slučaju ovako na prvi pogled ne vidim nikakvog osnova za zloupotrebu: kao što je na početku navedeno, nemate pravo na smanjenje obima posla.

(Work, 16.9.22)

Porast premija za zdravstveno osiguranje 2023.

Uštedite na premijama – ovaj put zaista!

U zavisnosti od regije i zdravstvenog osiguranja više ili manje ste pogođeni porastom premija za 2023. U svakom slučaju, biće sve skuplje. Osim ukoliko ne iskoristite mogućnost da uštedite.

Martin Jakob, *Workzeitung*, 30. septembar 2022. (prilagođeno)

Kako da saznam koliko će porasti premije mog zdravstvenog osiguranja?

Vaše trenutno zdravstveno osiguranje mora Vas najkasnije do kraja oktobra obavijestiti o iznosu premije za sljedeću godinu. Uporedite te premije sa drugim osiguranjima na www.priminfo.ch. Ovim kalkulatorom možete da uporedite sve premije dostupnih osiguranja u Vašoj regiji za 2023. godinu za sve članove Vaše porodice.

Kako mogu da uštedim na premijama nezavisno od izabranog osiguranja?

Tako što ćete odabrati jedan od modela štednje. Možete da uštedite između 10 i 20%. Međutim, morate da uzmete u obzir da u tom slučaju ne možete da birate ljekara. U modelu porodičnog ljekara obavezujete se da u svakom novom slučaju bolesti prvo konsultujete svog porodičnog ljekara, koji će Vas onda po potrebi poslati kod određenog specijaliste. Slično funkcionise i HMO model: svaki novi odlazak kod doktora počinje odlaskom u odabranu kliniku. Telmed model predviđa prvi kontakt preko telefona. Za svaki od ovih modela važi da u hitnom slučaju odmah možete otići u hitnu pomoć, a konsultacije nisu obavezne ni za preventivne ginekološke preglede, kao ni za oftalmologa.

Treba li da povećam godišnji doprinos kako bih dodatno smanjio mjesečnu premiju?

Ukoliko ste mladi i zdravi, to jeste jedna od mogućnosti. Ako povećate svoj godišnji doprinos s minimalnog iznosa od 300 franaka na maksimalni iznos od 2500 franaka, godišnja premija koštaće Vas otprilike 1500 franaka manje. Međutim, ovi troškovi će biti toliko manji samo ukoliko nikad ne morate kod doktora! Svake godine možete za sebe i svoje članove porodice iznova da odlučujete koliki će Vam biti doprinos za narednu godinu.

Može li se isplatiti promjena osiguranja i u slučaju da imam pojeftinjenje premije?

Da. Naime, iznos koji imate na raspolaganju nezavisan je od premije koju plaćate. Dakle, što je povoljnije osiguranje koja odaberete, to je manji iznos koji sami treba da platite.

Da li su skuplja osiguranja ujedno i bolja?

Što se tiče osigurane sume, nisu. Jer u obaveznom zdravstvenom osiguranju katalog benefita jasno predviđa koje tretmane i lijekove mora da preuzme osiguranje.

Ukoliko želim da promijenim osiguranje, moraju li da sprovedu ljekarsku komisiju u novom osiguranju?

Ne. Svako osiguranje mora da Vas bez prigovora primi za obavezno osiguranje. Čak i u slučaju već postojećih zdravstvenih problema, svake godine možete da promijenite osiguranje. Drugačije je u slučaju dodatnog osiguranja (vidi uokvireni dio).

Kako i u kom roku mogu da promijenim osiguranje, godišnji doprinos, ili model osiguranja?

Ukoliko želite da promijenite osiguranje, morate u pisanoj formi da prekinete ugovor s trenutnim osiguranjem, najbolje preko pošte. Pismo za svaki slučaj pošaljite najkasnije do 20. novembra (formular: rebrand.ly/kkkuendigen). Istovremeno se prijavite za novo osiguranje (formular: rebrand.ly/kkanmeldung). Ukoliko želite da ostanete pri postojećem osiguranju, ali da smanjite svoj godišnji doprinos za 2023, to morate da javite osiguranju najkasnije do 30. novembra. S druge strane, za povećanje godišnjeg doprinosa imate vremena do 31. decembra. Promjena na model sa ograničenim izborom ljekara uvijek je moguća.

Zdravstveno osiguranje se bira pažljivo jer premije zdravstvenog osiguranja su veliki izdatak kućnog budžeta Dok

Oprez prilikom promjene dodatnog osiguranja

Dodatna osiguranja ne podliježu Zakonu o zdravstvenom osiguranju (KVG), nego pravu o privatnom osiguranju. S tim u vezi treba da znate sljedeće:

- Osnovno i dodatno osiguranje ne mora biti kod iste osiguravajuće kuće. Međutim, nije praktično kada su različiti.
- Provjerite otkazne rokove u svojoj polisi.
- Uzimajte ponude i kritički ih upoređujte.
- Budite oprezni prilikom otkazivanja dosadašnjeg dodatnog osiguranja: ukoliko ste nekad imali nesreću ili dužu bolest, može se desiti da Vas novo osiguranje odbije. Vaše dosadašnje osiguranje Više ne mora da Vas primi kada ga jednom otkazete. U najglupljem slučaju onda ostajete bez dodatnog osiguranja. Više informacija dobićete na: rebrand.ly/zusatzversicherung.